כו א מיי' פ"ח מהלכות כלי המקדש הל' טז:
כז ב שם הלכה יז:
כח ג מיי' שם הל' טו:
כט ד מיי' שם פ"ד הלכה כא:

תורה אור

אלמלא בגדי כהונה לא נשתייר משונאיהן של ישראל שריד ופליט. רבי שמואל בר נחמני אמר דבי ר"ש תנא בגדים שגורדין אותן כברייתן מבליהן ומשרדין מהן כלום. מאי היא ריש לקיש אמר אלו מעשה מחט. מיתיבי *בגדי כהונה אין עושין אותן מעשה מחט אלא מעשה אורג שנאמר °מעשה אורג (שמות כח). אמר אביי לא נצרכה אלא לבית יד שלהם כדתניא בית יד של בגדי כהונה נארגת בפני עצמה ונדבקת עם הבגד ומגעת עד פיסת היד. אמר רחבה אמר רב יהודה שלש ארונות עשה בצלאל אמצעי של עץ תשעה פנימי של זהב שמונה חיצון (א) עשרה ומשהו. והתניא אחד עשר ומשהו לא קשיא הא כמ"ד יש בעביו טפח הא כמ"ד אין בעביו טפח. *ומאי משהו זיר. א"ר יוחנן שלשה זירים הן של מזבח ושל ארון ושל שלחן. של מזבח זכה אהרן ונטלו, של שלחן זכה דוד ונטלו, של ארון עדיין מונח הוא כל הרוצה ליקח יבא ויקח, שמא תאמר פחות הוא ת"ל °בי מלכים ימלוכו (משלי ח). רבי יוחנן רמי כתיב זר וקרינן זיר: זכה נעשית לו זיר לא זכה זרה הימנו. ר' יוחנן רמי *כתיב °ועשית לך ארון עץ (דברים י) וכתיב °ועשו ארון עצי שטים (שמות כה) *מכאן לתלמיד חכם שבני עירו מצווין לעשות לו מלאכתו. °מבית ומחוץ תצפנו (שם) אמר רבא *כל תלמיד חכם שאין תוכו כברו אינו תלמיד חכם (אמר) אביי ואיתימא רבה בר עולא *נקרא נתעב שנאמר °אף כי נתעב ונאלח איש שותה כמים עולה (איוב טו). אמר רבי שמואל בר נחמני אמר ר' יונתן מאי דכתיב °למה זה מחיר ביד כסיל לקנות חכמה ולב אין (משלי יז) אוי להם לשונאיהן של תלמידי חכמים שעוסקין בתורה ואין בהן יראת שמים. מכריז ר' ינאי חבל על *דלית ליה דרתא ותרעא לדרתיה עביד. אמר להו רבא לרבנן במטותא מינייכו לא תירתון תרתי גיהנם. אמר רבי יהושע בן לוי מאי דכתיב °וזאת התורה אשר שם משה (דברים ד) זכה נעשית לו סם חיים לא זכה נעשית לו סם מיתה והיינו דאמר רבא *דאומן לה סמא דחייא, דלא אומן לה סמא דמותא. אמר רבי שמואל בר נחמני רבי יונתן רמי: כתיב °פקודי ה' ישרים משמחי לב (תהלים יט) וכתיב °אמרת ה' צרופה (שם יח) זכה משמחתו לא זכה צורפתו ריש לקיש אמר מגופיה דקרא נפקא זכה צורפתו לחיים לא זכה צורפתו למיתה. °יראת ה' טהורה עומדת לעד (שם יט) אמר רבי חנינא *זה הלומד תורה בטהרה, מאי היא *נושא אשה ואחר כך לומד תורה. °עדות ה' נאמנה אמר רבי חייא בר אבא נאמנה היא להעיד בלומדיה. °מעשה רוקם °מעשה חושב (שמות כו, שם כח) אמר רבי אלעזר שרוקמין במקום שחושבין. תנא משמיה דרבי נחמיה רוקם מעשה מחט לפיכך פרצוף אחד, חושב מעשה אורג לפיכך שני פרצופות: באלו נשאלין באורים ותומים: כי אתא רב דימי אמר בגדים שכהן גדול משמש בהן משוח מלחמה משמש בהן שנאמר °ובגדי הקדש אשר לאהרן יהיו לבניו אחריו (שם כט) למי שבא בגדולה אחריו. מתיב רב אדא בר אהבה ואמרי לה כדי *יכול יהא בנו של משוח מלחמה משמש תחתיו כדרך שבנו של כהן גדול משמש תחתיו?

*) [גם. קדושין כט:]

תלמוד

אלמלא בגדי כהונה · שעל ידיהן מקריבין הקרבנות המכפרין על ישראל: **שגורדין אותן כברייתן מבליהן** · כשהיו חותכין אותן בגרדין שלהן מתוך כלי אריגתן היו עושים כברייתן חלוקין כדרך לבישתן ולא כשאר יריעה שצריך שוב לחתכה למדת הלבוש ולתפור במחט: **ומשרדין מהם כלום** · ומשיירין מהן מקצת שאינו ארוג עמהן וזהו לשון שרד: **מאי היא** · אותו שיור: **אלו מעשה מחט** · מקצתו היה נארג בפני עצמו ומחברו במחט: **שלש ארונות** · שנאמר "מבית ומחוץ תצפנו" ושל עץ באמצע והושיבו בתוך של זהב וחזר ונתן של זהב שני בתוך של עץ וחיפה שפתו העליונה בזהב נמצא מצופה מבית ומחוץ: **תשעה** · גבהו תשעה טפחים מבחוץ שנאמר אמה וחצי קומתו (שמות כה) ורגלים לא היו לו אלא עץ חלול היה: **פנימי של זהב ח'** · טפחים גבהו מבחוץ עם עובי שוליו ועובי שולי העץ של אמצעי טפח, נמצא פנימי ממלא חללו של אמצעי: **וחיצון** · של זהב: **י' ומשהו** · תשעה כנגד גובה האמצעי ומשהו עובי שולי זהב של חיצון וטפח יתירי עולה למול עובי הכפורת שהוא טפח ומכסה חיבור הכפורת והארון: **והתניא אחד עשר ומשהו** · ומשני הא כמאן דאמר יש בעובי שולי הזהב טפח כאשר יש בעובי שולי העץ: **הא כמאן דאמר אין בעוביו טפח** · אלא משהו ולא ידענא היכא איפליגו בה: **ומאי משהו** · דקתני בברייתא בתרייתא: **זיר** · העולה היה עודף למעלה על עובי הכפורת משהו בגובה החיצון להיות זר לכפורת סביב "ומשהו" דקאמר רב יהודה בעובי שולי החיצון קאמר ובזר לא איירי כלל: **שלשה זירין** · נעשו בכלי הקודש של מזבח סימן לכתר כהונה ושל ארון סימן לכתר תורה ושל שולחן סימן לכתר מלכות שהשולחן הוא סימן לעושר מלכים: **הכי גרסינן של מזבח זכה אהרן ונטלו, של שלחן זכה דוד ונטלו** · שהכהונה נתנה לאהרן ברית מלח (במדבר יח) וכן המלכות לדוד ולזרעו (תהלים יח): **בי מלכים ימלוכו** · וגדול הממליך מן המלך והתורה אמרה מקרא זה: **זכה** · ללמוד לשמה ולקיימה: **זרה** · משתכחת ממנו: **מצווין לעשות מלאכתו** · שהארון בתחילה הטיל הכתוב המלאכה על משה ואח"כ הטילו על הציבור ואע"ג דקראי לאו בהאי סידרא כתיבי אסמכתא בעלמא הוא דקאמר: **איש שופט** · תורה כמים ויש בו עולה: **דרתא** · חצר: **ותרעא לדרתיה עביד** · שהתורה אינה אלא שער ליכנס בה ליראת שמים לכך צריך שתקדים לו יראת שמים: **תרתי גיהנם** · להיות יגעים ועמלים בתורה בעולם הזה ולא תקיימוה ותירשו גיהנם במותכם, ובחייכם לא נהניתם בעולמכם: **צורפתו** · ביסורין ובגיהנם: **נושא אשה** · ניצול מהרהור עבירה: **להעיד בלומדיה** · מי קיים ומי לא קיים: **שרוקמין במקום שחושבין** · בתחילה מתקן הצורה על הבגד על ידי צבע ואחר כך רוקמה במחט: **חושב מעשה אורג** · שיש לה ליריעה שתי קירות ושתי צורות על שתי קירותיה אין דומות זו לזו פעמים שמצד זה ארי ומצד זה נשר כמו לחגורות של משי והיינו ב' פרצופים אבל רוקם כצורתו מכאן כך צורתו מכאן: **משוח מלחמה** · כהן שמשחוהו למלחמה לדבר דברי מערכי המלחמה שנאמר ונגש הכהן ודבר אל העם (דברים כ): **משמש בהן** · אם בא לעבוד בבית המקדש לובש ח' בגדים: **יהיו לבניו אחריו** · האי "אחריו" קרא יתירא הוא למדרש בה כל גדולות שנוהגות בזרעו אחריו ומשוח מלחמה גדולה היא: **יכול יהא בנו של משוח מלחמה משמש תחתיו וכו'** · יכול תהא גדולת משוח מלחמה ירושה להיות בנו קודם לכל אדם כדרך שבנו של כהן גדול משמש תחתיו, ורישא דברייתא הכי תניא לה בת"כ גבי עשירית האיפה: "והכהן המשיח" אין לי אלא משיח מרובה בגדים מניין תלמוד לומר "והכהן" יכול שאני מרבה אף משוח מלחמה? תלמוד לומר "תחתיו מבניו" מי שבנו עומד תחתיו יצא משוח מלחמה שאין בנו עומד תחתיו, ומניין למשוח מלחמה שאין בנו עומד תחתיו? תלמוד לומר "שבעת ימים ילבשם הכהן וגו'" יצא זה שאין ראוי לבוא אל אהל מועד (ב) לכפר בקודש וגבי כהן גדול תניא בדוכתא אחריתי בתורת כהנים "הכהן תחת אביו" מלמד שהבן קודם לכל אדם יכול אף על פי שאין ממלא את מקומו ת"ל "ואשר ימלא": ת"ל

◆

רבינו חננאל

למעלה לא נשתייר משונאיהן של ישראל שריד ופליט · רבי שמואל בר נחמני אמר בגדים המשורדים אותן מתוך כליהן *) ר"ל אמר מעשה מחט. איני והתני' בגדי כהונה אין עושין אותן מעשה [מחט] אלא מעשה אורג · ומשני אביי הא דאמר ר"ל לבית יד שלהן · דתניא בגדי כהונה בית יד שלהן נארגת בפני עצמה ונדבקת עם הבגד ומגעת עד פיסת היד: אמר רחבה א"ר יהודה ג' ארונות עשה בצלאל אמצעי של עץ ט' טפחים פנימי ח' נשאר מן הארון של עץ טפח מגולה עשה החיצון עשרה להסיר טפח ממנו לכסות הטפח הנותר מבפנים מגולה · ומי שאומר גבהו י"א טפחים קסבר יש בעביו טפח · וטפח להחזירו בפנים הרי י"א ומשהו לזר · א"ר יוחנן ג' זירין הן של מזבח זכה אהרן ונטלו כלומר לקח הכהונה. של שלחן זכה דוד ונטלו כלומר זכה למלכות · של ארון היא התורה כל הרוצה ליטול יבא ויטול · והוא הגדול שנאמר בי מלכים ימלוכו ורוזנים יחוקקו צדק · כתיב זר וקרינן זיר · זכה זיר · לא זכה זר · ועשו ארון מיכן לת"ח שבני עירו מצווין לעשות מלאכתו · מבית ומחוץ תצפנו · כל ת"ח שאין תוכו כברו אינו ת"ח · ולא עוד אלא שקרוי תועבה שנאמר אף כי נתעב ונאלח איש שותה כמים עולה · ואין מים אלא תורה · למה זה מחיר ביד כסיל לקנות חכמה ולב אין · אוי להם לת"ח ששוסקין בתורה ואין בהן יראת שמים מכריז ר' ינאי חבל על דלית ליה דרתא ותרעא לדרתא עביד · כלומר הוא רע ואין לו חלק עם ת"ח · קריאתו רעה היא לך שיודע הדין ועושה חילופו · אמר רבא לרבנן לא תירתו תרתי גיהנם · התורה נקראת סם · שנאמר וזאת התורה אשר שם משה · זכה נעשית לו סם חיים · לא זכה סם המות · עדות ה' נאמנה נאמנת להעיד בלומדיה אם קיימוה אם לאו · מעשה רוקם אלו מעשה מחט · לפיכך פרצוף אחד מעשה חושב אלו מעשי אורג לפיכך שני פרצופות · כי אתא רב דימי אמר משוח מלחמה משמש בח' שנאמר ובגדי הקדש אשר לאהרן יהיו לבניו אחריו · למי שבא בגדולה אחריו · איני והתניא יכול יהא בן [של] משוח מלחמה עומד תחתיו כדרך שבן

*) אולי צ"ל מאי היא ר"ל אמר אלו מעשה מחט.

[זבחים פח.]

◆

הגהות הב"ח

(א) גמ' פנימי של זהב שמונה חיצון של זהב עשרה ומשהו: (ב) רש"י ד"ה יכול יהא כו' לבוא אל אהל מועד לכפר בקודש:

[סוכה ה.]

[לעיל ג: ע"ש ועי' תוס' חולין כב. ד"ה ברוך]

[ברכות כח.]

[צ"ל אמר נקרא כ"א בע"י]

שבת לא:

[שבת פח: ע"ש]

תהלים יט/ שם יח/ שם יט/ מנחות קי. שמות כו/ שם כח/ שם כט

תוספות ישנים

ליה בגד משום דממילא כי פשט דברים כעולה בד בבד דהיינו פשתן א"כ שש נמי פשתן הוא דהא כתיב מכנסי בד שש משזר אבל אם נקט בעייתו בבד לא פירש עדיין שיש לו לידע מה הוא שש אע"ג שהיינו יודעים אותו: **ואימא עמרא כו'** · תימה אמאי לא קאמר ואימא קנבוס שהוא ממש כעין פשתן שעולה בד בבד ולא מיפליג [וי"ל] דהא ודאי אינו כשר לבגדי כהונה שלא מינו כשר לשם אלא בוץ דוקא ויש שרוצים ללמוד מכאן שאסור לתפור בגדי צמר בחוטי קנבוס דהיינו מין פשתן שעולה בד בבד כדאמר הכא והא דאמר במשניות (כלאים פ"ט מ"א) הפשתן והקנבוס שטרפן זה בזה כו' דמשמע דאינו מין פשתן היה אומר ה"ר אפרים כי אותו קנבוס שבמשניות אינו קנבוס שלנו דבפ"ב דכלאים (מ"ה) תנן שהוא עושה אחת לשלש שנים ואותו שלנו עושה בכל שנה ושנה כמו פשתן ורבי אומר שאין לנו לבטל המנהג שרגילים העולם לתפור בחוטי קנבוס שקורין קנבא וכן שמעתין דהכא מיפרשא שפיר דפשיטא ליה לתלמודא דכל בגדים האמורים בתורה שהם אינו אלא צמר ופשתים כדאמריק במנחות (דף לט:) וביבמות (דף ד:) ובשבת (דף כו:) דתנא דבי ר' ישמעאל הואיל ונאמרו בגדים בתורה סתם ופרט לך הכתוב באחד מהן צמר ופשתים אף כל צמר ופשתים א"כ פשיטא ליה דלאו היינו קנבוס אפילו לרבנן דפליגי על תנא דבי ר' ישמעאל כדאמר בריש יבמות א) הוא דמפקי ליה מקרא דבסמוך דפליגי פשתים ועוד דלא פליגי עליה אלא גבי ציצית דוקא משום דוקא דרבא דהכא מין כנף אבל בעלמא אית להו לכ"ע דרשא דצמר ופשתים כדפי' בשבת וביבמות · מ"ר · וכן נמצא בשם רבינו שמואל אלא שלא הביא רבנן דפליגי עליה: **נילף מחשן המשבץ ואפוד** · אבל לא בעי למיפרך דנילף מכתונת דהא יוכיח כתונת שאין בו אלא מין אחד ב): (ע"כ שייך לדף עא ע"ב)

ואין דנין כלי מתכשים · ופרוכת תשיב כלי יותר מרמון והוה מצי למימר נמי דיליף כליל תכלת מדכתיב ופרשו עליו בגד תכלת אלא לא מיירי אלא בבגדים תשובים כי הוא לא הוה אלא כיסוי בעלמא ג): **וכתיב** וכסתא את הבדים בטבעות · משמע שהולכין ובאין בתוכן כך כתוב בפירש"י ותימה אמאי לא מייתי ושמו את בדיו דכתיב במדבר סיני גבי ארון אלמא היו נשמטין כשהיו משימין אותן בשעת מסעות ולמה יש לו להביא מה שהוא כתוב בפעם ראשון וה"ר יוסף פירש דוהבאת מיותר דבמסעות הארון יהיו הבדים הגי ויש ספרים דגרס והובאת את בדיו בטבעות מיהו האי קרא אינו כתיב גבי הארון כי אם גבי מזבח הזהב · הגה"ה ד): **מתפרקין** ואין נשמטין · פירש"י שהיו עבין לצד ראשן שאין יכולים להוציאן ואם השמיטן אע"פ שאין יכולין להוציא שראשן עב אפ"ה נוקפ ורבי מפרש דאין נשמטין לגמרי אבל יכולין הן להשמט מדוחק (ע"כ שייך לעיל:) **אלא** לבית יד שלהם · שאותה שבבית יד נארגת לבד תופרין אותה במחט עם שאר הבגד: **הא כמאן דאמר** יש בעוביו טפח · האי תנא דאמר אחד עשר לית ליה הא דאמרי' בפ"ק דסוכה (דף ד:) ובשבת בבמה מדליקין (דף לב.) ובכמה דוכתי דארון תשעה וכפרת טפח לפי' רש"י דהכא אבל ר"ת פי' בעי"א דמ"ד עשר ומשהו סבר אין בעוביו טפח בשל זהב עם דופן הכותל של עץ ובשוליים נמי מיירי שבן היו משהו ותלגה דשל עץ היה קרוב לתשעה והזהב לא היה מכסה בפנים אלא שמונה דהחיצון של זהב והפנימי לא כיסה אלא שמונה והשלמת אותו טפח היה בעובי הכותל מלמעלה אבל השוליים של עץ ושל זהב היה דק דק ואינו אוכל כל כך מארון ובפ"ק דב"ב (דף יד.) דקא חשיב כמה לוחות אוכלות בארון כו' לא חשיב כמה היה פנימי אוכל בשל עץ כי דק הוא מאד ומאן דאמר אחד עשר ומשהו סבר דשוביה של כותל דשל עץ היה טפח הרי עשרה וטפח לכסות ארון

א) צ"ל הכא מודו דמפקי כו' · ב) עי' בריטב"א והמלא הגירסא הנכונה · ועיין ש"י : ג) צ"ל יותר מרמונים והוה מצי למימר נמי כליל תכלת דבגד כסוי ארון דכתיב ופרשו וכו' ועיין ש"י : ד) עי' בתוס' דסוגיין הגירסא הנכונה ועיין בש"י שהאריך בזה :

נושא
בגדי כהונה
איך נארגו

נושא/מבנה
ג' ארונות של
עץ ... זהב
◇ ... הקיצוני

נושא
ג' כלים היו
להם זיר
ומה הם
מסמלים

מבנה
△ 'ר' יוחנן רמי'

תלמיד חכם

נושא
... מידות
על לימוד תורה
ותלמידי חכמים
ויראת שמים

נושא/מבנה
⌧ ב' דעות
בכהן משוח מלחמה
ודינו לגבי ח' בגדים
של כהן גדול
◇ - ... הקיצוני
△ קושיות על ר' דימי